

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΣΙΣΥΦΟΥ

Οι θεοί είχαν καταδικάσει το Σίσυφο να κυλά αιώνια ένα βράχο προς τις κορφές ενός βουνού· κι απ' όπου αυτός σπρωγμένος απ' το ίδιο του το βάρος ξανακυλούσε κάτω. Σκέφτηκαν με Ικανοποίηση οι θεοί, πώς δέ γίνεται πιο φοβερή τιμωρία από ένα μόχθο χωρίς δικαίωση και χωρίς σκοπό. "Αν πιστέψουμε τον Όμηρο, ο Σίσυφος ήταν ο πιο μυαλωμένος και συνετός άνθρωπος του καιρού του. Όμως σύμφωνα μ' άλλη παράδοση είχε μια κλίση στο έπαγγελμα του ληστή. Δεν υπάρχει νομίζω αντίφαση. Οι γνώμες διαφέρουν σχετικά με τα αίτια που τον ενόησαν να γίνει ο άνωφελος εργάτης του "Αδη. Πρώτα, πρώτα κατηγορείται για κάποιες του ελαφρότητες με τους θεούς. Πρόδωσε μυστικά τους.

Η κόρη του Άσωπο Αίγινα αρπάχτηκε απ' το Δία. Ο πατέρας της ανησυχώντας γι' αυτή την εξαφάνιση κατέφυγε στο Σίσυφο. Κι αυτός ζήτησε σαν αντάλλαγμα απ' τον Άσωπο για τις πληροφορίες του, να τροφοδοτήσει με νερό την Ακρόπολη της Κορίνθου.

Απ' τους ουράνιους κεραυνούς, προτίμησε την εύλογια του δροσερού νερού. Για τοιούτο τιμωρήθηκε στον "Αδη. Ο Όμηρος μας Ιστορεί ακόμα πώς ο Σίσυφος είχε το θάνατο ριγμένο στα δεσμά. Ο Πλούτων δεν υπόφερε το θέαμα του έρημου και σιωπηλού βασιλείου του. Και να ο θεός του πολέμου φτάνει λυτρώνοντας το θάνατο απ' τα χέρια του νικητή του. Ιστορούν ακόμα πώς δντας ο Σίσυφος στα στερνά του, θέλησε απερίσκεπτα κάπως, να δοκιμάσει τον έρωτα της γυναίκας του. Την διατάζει να ρίξει το κουφάρι του άταφο στη μέση της αγοράς. Ο Σίσυφος ξαναβρέθηκε στον "Αδη. Και κεί λυσώντας για μια ύπακοη αντίθετη στον ανθρώπινο έρωτα, πέτυχε μ' άδεια του Πλούτωνα να ξαναρθεί στη γη να τιμωρήσει την άκαρδη γυναίκα του.

Κι όταν αντίκρουσε ξανά του κόσμου τούτου τ' δράμα, γεύτηκε ήλιο και νερό, τα ζεστά λιθάκια και τη θάλασσα δεν τ' έδλεγε ή καρδιά του να επιστρέψει στο υποχθόνιο έρεβος. Έζησε κάμποσα χρόνια ακόμη μπρός στο μυχό του κόλπου, στη θάλασσα τη λαμπερή και στα χαμόγελα της γης. Χρειάστηκε ή απόφαση των θεών. Έφτασε ο Έρμης και με γαλκάδες και δεμένα μάτια τον έφερε στον "Αδη. Εκεί ο βράχος του τον περίμενε.

Βλέπουμε λοιπόν, πώς ο Σίσυφος είναι παράφορος ήρωας. Κι είναι τέτοιος στα πάθη του και στο μαρτύριό του. Η χλεύη του για τους

θεούς, το μίσος του για το θάνατο κι ακόμα το πάθος του για τη ζωή, του στοίχισαν αυτό το άπεριγραπτο μαρτύριο. Η ύπαρξή του δλη στη μάταιη προσπάθεια να μην τελειώνει τίποτα. Είναι το τίμημα αυτό γι' αυτής της γης τα πάθη. Κι οι μύθοι γίνονται για να τους ζωντανεύει ή φαντασία. Έτσι αυτό που βλέπουμε εδώ, είναι ένα σώμα δοσμένο στη προσπάθεια να σύρει μια τεράστια πέτρα, να την κυλά, να την ώθει ν' ανέβει μια πλαγιά εκατό φορές απ' την αρχή. Βλέπουμε το συσπασμένο πρόσωπο, το μάγουλο πάνω στην πέτρα, ενός ώμου την προσπάθεια που δέχεται έναν όγκο λασπωμένο, ενός ποδιού το άντέρισμα, την επανάληψη στην άκρη του βραχίονα, την πέρα για πέρα ανθρώπινη βεβαιότητα των δυό χειριών που τάχει ντύσει το χώμα. Όλα στο τέρμα αυτής της μακρικής προσπάθειας, που την αναμετράει ένα διάστημα χωρίς ουρανό, και χρόνος χωρίς βάθος και ένας σκοπός που έχει άναίρεθεί. Ο Σίσυφος λοιπόν κυτάζει για λίγο την πέτρα που κατρακυλά κάτω στη γη κι απ' όπου θα την ξανακυλίσει στις κορφές. Κατηφορίζει στον κάμπο. Σ' αυτή του την επιστροφή, σ' αυτή την παύση, είναι, που με κεντρίζει ο Σίσυφος. Ένα πρόσωπο, που λίγο πριν πάνω στην πέτρα, είναι πια πέτρα το ίδιο. Κυτάζω αυτόν τον άνθρωπο να ξανακατηφορίζει μ' ένα βήμα βαρύ μ' άβέβαιο στο βανανιστήριο που δεν γνωρίζει τέλος. Αυτή ή στιγμή είναι σαν την άνάσα που επαναλαμβάνεται με σιγουριά, καθώς κι ή συμφορά του. Αυτή ή στιγμή είναι ή ώρα της συνείδησης. Σε κάθε ένα από τα λεπτά αυτά που αφήνει τις κορφές και βυθίζεται σιγά· σιγά προς τις σπηλιές των θεών, είναι δεσπότης του πεπρωμένου του, πιο δυνατός απ' το βράχο του.

Αν αυτός ο μύθος είναι τραγικός, ή τραγική κότητα βρίσκεται στη συνείδηση του ήρωά του. Τί νόημα θα είχε ο μόχθος του, αν σε κάθε του βήμα τον συγκρατούσε ή έλπίδα της έπιτυχίας. Ο σημερινός εργάτης μοχθεί σ' δλη του τη ζωή στο ίδιο έργο κι αυτή του ή μοίρα δεν είναι λιγότερο παράλογη. Όμως δεν είναι τραγικός παρά τις σπάνιες στιγμές που αποκτά συνείδηση της μοίρας του. Ο Σίσυφος προλετάριος των θεών άνίσχυρος κι επαναστατημένος, γνωρίζοντας την έχταση του άθλιου προορισμού του. Αυτόν τον προορισμό στοχάζεται στην κάθοδό του. Η συνείδηση, που γίνεται το μαρτύριό του είναι ταυτόχρονα και ή νίκη του. Δεν υπάρχει

πεπρωμένο που να μην το καταβάλλει ο δεσμός, της του.

"Ετσι αν ή κάθοδος κάποιες φορές γίνεται μέσα στην δδύνη, μπορεί όμως να γίνει και μέσα στη χαρά. Αυτό δεν είναι διόλου υπερβολή.

"Όταν οι εικόνες της γης συντηρούνται για πολύ στη μνήμη, όταν της ευτυχίας το κάλεσμα γίνεται βασανιστικό, τότε είναι που γιγαντώνει ή δυστυχία μέσα στην καρδιά του ανθρώπου, Είναι ή νίκη του βράχου, είναι ο βράχος ο ίδιος. "Η απέραντη θλίψη είναι πολύ βαρεία για να την υποφέρεις. Είναι οι νύχτες σας στη Γεσημανή. "Αλλά ή ύπεροχή της αλήθειας είναι ότι θυσιάζεται για ν' αναγνωριστεί. "Ετσι ο Οιδίππους υποτάσσεται πρώτα στο πεπρωμένο του χωρίς να το γνωρίζει. "Απ' τή στιγμή όμως που το μαθαίνει αρχίζει ή τραγωδία του. "Όμως τήν ίδια ώρα, τυφλός κι απελπισμένος, αναγνωρίζει πως ότι τον δένει με τον κόσμο είναι το τρυφερό χέρι μιας νέας κόρης.

"Ενας υπέροχος λόγος αντιλαλεί λοιπόν. «Παρά τις τόσες συμφορές, τα πάμπολλα χρόνια μου κι ή μεγαλοσύνη της ψυχής μου με κάνουν να πιστεύω πως όλα είναι σωστά!» "Ο Οιδίππους του Σοφοκλή δπως ο Κυρίλωφ του Ντοστογιέφσκη δίδει τον τύπο της παράφορης νίκης. "Η αρχαία φρόνηση σμίγει τον μοντέρνο ήρωισμό.

Δεν ανακαλύπτουμε το παράλογο χωρίς να προσπαθήσουμε να συγγράψουμε ένα έγχειρίδιο για τήν ευτυχία. "Ε πως, από τόσο στενούς δρόμους; "Όμως δεν υπάρχει παρά ένας κόσμος.

"Η ευτυχία και ή απερισκεψία είναι δυό παιδιά απ' τήν ίδια γη. Είναι αχώριστα. Πλάνη θά ήταν αν λέγαμε πως ή ευτυχία γεννιέται ακούσια απ' τήν ανακάλυψη του παράλογου. Συμβαίνει ακόμα ή συμφορά του απερίσκεπτου να γεννά ευτυχία. «Πιστεύω πως όλα είναι σωστά» λέει ο Οιδίππους. Κι ο λόγος αυτός είναι απαράβατος. "Αντιβωά μέσα στο άγριο και περιορισμένο σύμπαν των ανθρώπων. Διδάσκει ότι δέ χάθηκαν όλα, δεν έχουν όλα ξεγραχτεί. "Αποδιώχνει απ' τον κόσμο ένα θεό και έκφράζει το δνικανοποίητο και τή γεύση μιας δδύνης χωρίς σκοπό. Δημιουργεί από το πεπρωμένο μια ανθρώπινη υπόθεση που πρέπει να τακτοποιηθεί ανάμεσα στους ανθρώπους. "Όλη ή άφατη χαρά του Σίσουφον βρίσκεται εκεί. "Η μοίρα του είναι δική του. "Ο βράχος του είναι δικός του. "Όμοια κι ο παράφορος άνθρωπος όταν σκέφτεται τον πόνο του, καταλύει όλα τα είδωλα. Μέσα στον κόσμο που ξαφνικά ανέβαινε στη σιωπή του, τον φτάνουν χιλίες μικρές έκπληκτες φωνές της γης. Καλέσματα άσυνείδητα και μυστικά, προσκλήσεις όλων των προσώπων, είναι ή αναγκαία αντίθεση, τό τίμημα της νίκης. Δεν υπάρχει ήλιος χωρίς σκιά και πρέπει να γνωρίσουμε τή νύχτα. "Ο παράφορος λέει Ναι και ή προσπάθειά του δέ θέλει ανάπαυση. "Εάν υπάρχει ένα προσωπικό πεπρωμένο, δεν υπάρχει διόλου κάποιος άνώτερος προορισμός, ή τουλάχιστον δεν υπάρχει παρά ένας που τον κρίνει σαν μοιραίο και περιφρονημένο. Για τα υπόλοιπα αναγνωρίζεται δημιουρ

γός των ήμερών του. Σ' αυτή τήν λεπτή στιγμή που ο άνθρωπος επιστρέφει στη ζωή του, Σίσουφος που επιστρέφει στο βράχο του, παρατηρεί αυτή τή συνέχεια των χωρίς έρμα πράξεών του, που ανατρέπουν το πεπρωμένο του, δημιουργημένο απ' τον ίδιο, ένωμένο κάτω απ' τό βλέμμα της μνήμης του και σε λίγο σφραγισμένο με τό θανάτο του.

"Ετσι, έχοντας πειστεί για δλη τήν ανθρώπινη προέλευση, για κάθε τι τό ανθρώπινο, τυφλός που ποθει τήν δραση και που γνωρίζει πως ή νύχτα του δεν έχει τέλος, βρίσκεται πάντα σε πορεία. "Ο βράχος κυλάει ακόμα. "Αφήνω τό Σίσουφο στη ρίζα του βουνού. Θά ξαναβρούμε πάντα τό φορτίο του. "Όμως ο Σίσουφος διδάσκει τήν άνώτερη πίστη, που άρνιέται τους θεούς και άνυψώνει τους βράχους. Είναι αυτός ακόμα που κρίνει πως όλα πάνε καλά. Αυτός ο κόσμος από δώ και πέρα χωρίς κύριο δεν του φαίνεται ούτε στεϊρος μήτε μάταιος. Κάθε μόριο αυτού του βράχου, κάθε σύντριμμα όρυχτό αυτού του βουνού, που τό πλημμυρίζει ή νύχτα, σ' αυτόν μόνο σχηματίζει έναν κόσμο. "Ο άγώνας ο ίδιος προς τις κορφές είναι ικανός να πληρώσει μιάν ανθρώπινη καρδιά. Πρέπει να φανταστούμε τό Σίσουφο ευτυχισμένο.

Μετάφρ. Γ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ

